

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم

بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

استاد اکبر قریشی
۱۸ جولای ۲۰۲۲

استاد اکبر قریشی

لویه جرگه خاینین و مفسدین ولنده غران را اینبار طالبان وحشی دایر کردند!

قبل از به وجود آمدن قانون و تفکیک قوای سه گانه یکی از راه های تصویب تصامیم مهم جرگه ها بود که توسط پادشاهان یا سران فنودال برگزار می گردید.

اولین لویه جرگه به قدرت رسیدن احمدشاه ابدالی و تشکیل حکومت جدید در قندهار توسط لویه جرگه است.

لویه جرگه از زبان پشتو گرفته شده است که در زبان فارسی دری به معنای جرگه بزرگ است.

هر گرد همائی و نظر خواهی در باره یک امر محلی قومی و ملی که برگزار شود یک جرگه است.

در قدیم چون روابط فنودالی حاکم بود چند نفر از بزرگان و منتفدین فنودال دور هم جمع شده و قوانین را مطابق میل خود تصویب می کردند و بالای مردم به زور می قبولاندند.

گرچه در ابتداء جرگه ها ولویه جرگه ها در نبودن قوانین و گاهی در حالت اضطرار برای دفاع در برابر اجانب جنبه سازنده داشتند اما آهسته آهسته هر زمامدار و پادشاه از تدویر لویه جرگه برای فریب مردم و ادامه حاکمیت خود، یا حضور خارجی ها و اغشالگران را در کشور جنبه قانونی دادن برپا می شد. لویه جرگه های حزب دموکراتیک خلق برای توجیه حضور روسها ولویه جرگه های نوکران امریکا برای توجیه حضور اشغالگران ناتوئی در دستور کار زمامداران وقت قرار گرفت.

بعد از تصویب قوانین، تدویر لویه جرگه و نحوه گزینش اعضای آن کاملاً ضد دموکراتیک و گزینشی است. به همین سبب گزینش افراد لویه جرگه تنها منتفدین قومی برای تصمیم گیری های مهم دعوت می شوند که برای مشروعیت دادن به حکومت های خود و یا مشروعیت دادن به تصامیم مهم و مشروعیت دادن به قوای بیگانه در کشور برگزار می گردد. این شیوه یک روش حاکمیت های برده داری و فئودالی بوده و فاقد مشروعیت دموکراتیک است. تشکیل جرگه ها برای رسیدگی و چاره جوئی در باره یک مسأله خاص سیاسی و یا اجتماعی است که به همه پرسای اعضای انتصابی جرگه گذاشته می شود تا مطابق لزوم دید حاکمان روی موضوع خاص بحث و تصمیم گیری شود.

در لویه جرگه ها کسانی دعوت می شوند که یا پیرو و فرمانبردار دولت هستند و یا با مسأله خاصی که روی آن بحث می شود مخالفتی نداشته باشد. در یک کلام لویه جرگه برای تأیید و دادن نظر مثبت مطابق نظر حاکمان و رأی مثبت برای چیزی که خواست حاکمیت است.

روش انتخاب شرکت کنندگان لویه جرگه نیز، کاملاً سنتی و غیردمکراتیک است. والی ها موظف می شوند تا فهرستی از نمایندگان اقوام را در سطح شهرها و روستاها تهیه کنند و سپس از میان آنها، چهره های حامی ساختار حاکم و حکومت مرکزی، به کابل دعوت شوند.

اولین لویه جرگه در تاریخ معاصر لویه جرگه قندهار در سال ۱۱۶۰ هجری مطابق ۱۷۴۷ میلادی است
در این جرگه پس از کشته شدن نادر افشار در مزار شیرسرخ که در داخل قلعه نظامی نادر آباد برگزار گردید سرنوشت و آینده کشور ما را رقم زد که در آن بعد از مباحثات طولانی احمد خان ابدالی زیر نام احمد شاه ابدالی به عنوان پادشاه انتخاب گردید.

۲- لویه جرگه کابل (۱۲۵۷ هجری مطابق ۱۸۴۱ میلادی)

این لویه جرگه در اول نومبر ۱۸۴۱ در شوربازار کابل پیش از شروع جنگ اول افغانستان و انگلیس، برگزار گردید و دوازده نفر عضو داشت. محمد زمان خان (برادر زاده امیر دوست محمد خان) به عنوان نایب رئیس و امین الله خان لوگری به عنوان معاون او برگزیده شدند. این جرگه، افزون بر نظم دادن به هزاران مجاهد و حل مسایلی از قبیل آذوقه رسانی، طرح حمله و اعلام جهاد توسط علماء، روز دوم نومبر را روز قیام عمومی اعلام نمود.

۳- لویه جرگه کابل ۱۲۴۴ هجری مطابق ۱۸۶۵ میلادی

امیر شیر علی خان به منظور استحکام پادشاهی، جلب حمایت مردم و تأمین امنیت، جرگه بزرگی در سال ۱۸۶۵ در کابل برگزار کرد که ۲۰۰۰ نفر در آن اشتراک کرده بودند. ریاست این جرگه را خود امیر به عهده داشت و تمام اراکین دولت در آن شرکت کرده بودند. امیر شیر علی خان توانست با برگزاری این جرگه شهزاده عبدالله پسر هفت

ساله اش را ولیعهد بسازد و پشتیبانی مردم را به دست بیاورد. در این جرگه تمام اقوام و طوایف افغانستان نماینده داشتند.

۴- لویه جرگه کابل ۱۲۹۳ هجری ۱۹۱۵ میلادی

در جریان جنگ اول جهانی هیأتی از کشورهای المان، اتریش و ترکیه عثمانی به افغانستان آمد و خواستار ورود افغانستان در جنگ علیه انگلستان شد. امیر حبیب الله جرگه بزرگی را که شمار آن به ۵۴۰ عضو می رسید در اکتوبر ۱۹۱۵ فراخواند و موضوع اشتراک یا عدم اشتراک افغانستان در جنگ جهانی اول را مطرح کرد. با این که طرفداران نظریه ورود به جنگ کم نبود، تصمیم کلی بر عدم مداخله و بی طرفی گرفته شد.

۵- لویه جرگه جلال آباد ۱۳۰۱ هجری ۱۹۲۰ میلادی

پس از پادشاه شدن امان الله و استقلال افغانستان، نخستین جرگه بزرگ که مرکب از اعضای شورای دولت و نمایندگان مردم کابل و اطراف آن، ننگرهار، لغمان و کنر بود، در زمستان ۱۳۰۱ در جلال آباد برگزار گردید. شمار اعضای این جرگه به ۸۷۲ نفر می رسید و شخص شاه بر آن نظارت داشت. منظور اصلی این جرگه اصلاحات اجتماعی بود و نظامنامه اساسی را که نخستین قانون اساسی افغانستان به شمار می رود به تصویب رساند. این نظامنامه حاوی الغای بردگی، وحدت ملی، آزادی های شخصی، تساوی حقوق اتباع، مالیات متناسب با درآمد و مانند آن بود.

۶- لویه جرگه پغمان ۱۳۰۳ هجری ۱۹۲۲ میلادی

در زمان پادشاهی امان الله خان به دنباله لویه جرگه جلال آباد، لویه جرگه پغمان برگزار شد. ولی این لویه جرگه بیشتر به مسأله اصلاحات اقتصادی توجه داشت و در تابستان ۱۳۰۳ در شهرک پغمان برگزار شد. در این جرگه که ده روز به درازا کشید، اشتراک کنندگان که شمار شان به ۱۵۰۴ نفر می رسید، آزادانه ابراز نظر می کردند و گاهی با نظرات شاه مخالفت نشان می دادند. در این جرگه بود که نظامنامه اساسی ۱۳۰۱ مورد بحث قرار گرفت در پایان این جرگه بود که به تأیید شاه رسید. این لویه جرگه از نظر ابراز نظر آزادانه و گاهی منتقدانه اعضای آن، در میان دیگر لویه جرگه ها استثناء دانسته می شود.

۷- لویه جرگه پغمان (۲) ۱۳۰۷ هجری ۱۹۲۷ میلادی

نظامنامه اساسی تصویب شده در جرگه های ۱۳۰۱ و ۱۳۰۳ باعث واکنش های شدید در میان مردم شد و نیروهای مخالف اصلاحات با تحریکات بیرونی در خوست شورش هایی را به راه انداختند. برای تعدیل و تجدید نظر بر نظامنامه اساسی دومین لویه جرگه پغمان برگزار شد.

در این جرگه که شمار اعضای آن به ۱۰۰۰ نفر می رسید، شورای دولت که ۱۵۰ نفر عضو داشت به شورای ملی تعویض شد، عفو مجازات از حقوق شاه شناخته شد، دوره سربازی سه سال تعیین و القاب رسمی و تشریفاتی لغو شد.

۸- لویه جرگه کابل ۱۳۰۹ هجری ۱۹۳۰ میلادی

پس از سقوط امان الله خان و روی کار آمدن محمد نادر خان، جرگه ای که ۳۰۱ عضو داشت برای ده روز در کابل برگزار شد. لویه جرگه با سخنرانی نادر خان آغاز شد. ولی ریاست آن را برادر وی محمد هاشم خان به عهده داشت.

موضوعاتی از قبیل لایحه انتخابات شورای ملی، تعداد و شیوه انتخاب وکلای مجالس شورای ولایات، رنگ بیرق، استرداد دارائی های امان الله خان و تصویب دو باره نشان ها و القاب رسمی و تشریفاتى مورد بحث قرار گرفت و نام نظامنامه اساسی نیز با تجدید نظرهایی به اصول نامه اساسی تغییر یافت.

۹- لویه جرگه کابل ۱۳۲۰ هجری ۱۹۴۱ میلادی

نخستین جرگه ای بود که پس از کشته شدن نادر خان و پادشاهی پسرش محمد ظاهر شاه برگزار شد. این جرگه همزمان بود با جنگ جهانی دوم.

جرگه با سخنرانی محمد ظاهر شاه، روز پنجم نومبر ۱۹۴۱ آغاز شد و دو روز ادامه داشت. محل برگزاری آن مکتب حبیبیه بود. موضوع آن را بی طرفی افغانستان در جنگ و اخراج متخصصان المانی و ایتالیایی از افغانستان تشکیل می داد.

۱۰- لویه جرگه کابل ۱۳۳۴ هجری ۱۹۵۵ میلادی

این جرگه به دنبال تحولات منطقه و به وجود آمدن کشور جدید پاکستان بر گزار شد. ریاست آن را محمد گل مومند به عهده داشت و ۳۷۱ نفر در آن شرکت کردند. موضوع آن مسأله پشتونستان بود و پنج روز به درازا کشید. به دنبال این جرگه بود که افغانستان چون از طرف امریکائی ها رانده شد روابط تنگاتنگی را با شوروی پیشین در پیش گرفت که این روابط بعدها سبب گرفتاری افغانستان با روس ها گردید.

لویه جرگه ۱۳۳۴ هجری ۱۹۶۴ میلادی

این آخرین جرگه در دوره پادشاهی محمد ظاهر شاه بود که در کابل در قصر سلامخانه برگزار شد. ریاست جلسه را محمد ظاهر شاه و معاونت آن را دکتر محمد ظاهر، یکی از صدراعظمان بعدی، به عهده داشت. جرگه ۴۵۲ نفر عضو داشت و ده روز به درازا کشید. موضوع آن بررسی و تصویب قانون اساسی جدید بود که قوه های سه گانه را تفکیک نمود و موضوعات دیگری مانند دموکراسی، حقوق و آزادی های احزاب سیاسی، آزادی مطبوعات و ... را در بر می گرفت. قانون اساسی ای که در این جرگه تصویب شد پایه تحولات دهه ۶۰ میلادی را که به "دهه دموکراسی" معروف است، تشکیل می داد.

۱۲- لویه جرگه کابل (۱۳۵۵ هجری ۱۹۷۶ میلادی)

با روی کار آمدن جمهوری اول افغانستان در سال ۱۳۵۲ (۱۹۷۳) محمد داوود نخستین رئیس جمهور افغانستان، در زمستان ۱۳۵۵ جرگه ای را فرا خواند که منظور از آن کسب مشروعیت ملی بود. موضوع آن را تصویب قانون اساسی جدید و انتخاب رئیس جمهور را تشکیل می داد. ریاست این جرگه را، که در مقر وزارت صحت عامه برگزار شد، محمد داوود به عهده داشت و عزیز الله واصفی نایب رئیس آن بود.

۱۳- لویه جرگه کابل ۱۳۶۴ هجری ۱۹۸۵ میلادی

پس از روی کار آمدن حکومت تحت رهبری حزب دموکراتیک خلق افغانستان در سال ۱۳۵۷ (۱۹۷۸) لویه جرگه ای در تابستان ۱۳۶۴ (۱۹۸۵) در تالار بزرگ پلی تکنیک کابل برای سه روز برگزار شد و ۱۷۹۶ نفر در آن شرکت داشتند.

ریاست جرگه را عبد الرحیم هاتف و نیابت آن را دکتر عبدالواحد سرابی به عهده داشتند. منظور آن جلب حمایت مردم بود و موضوعات شامل آن را مسأله صلح و سیاست های خارجی و داخلی دولت افغانستان تشکیل می داد.

۱۴ - لویه جرگه کابل ۱۳۶۶ هجری ۱۹۸۷ میلادی

این دومین جرگه در دوره حاکمیت حزب دموکراتیک خلق بود و باز در تالار پلی تکنیک کابل برای دو روز در تابستان ۱۳۶۶ برگزار شد. عبدالرحیم هاتف ریاست آن را به عهده داشت. نتیجه این جرگه قانون اساسی جدید بود که در آن اسلام به عنوان دین مردم افغانستان مطرح شد و برای فرقه های مذهبی آزادی قانونی داده شد. براساس این قانون اساسی رئیس جمهور انتخاب شد.

لازم به یاد آوری است که دو جرگه بزرگ قومی دیگر، یکی در تابستان ۱۳۶۵ به نام جرگه قبایل پشتون و دیگری به نام جرگه سراسری مردم هزاره در تابستان ۱۳۶۶ نیز در کابل برگزار شد.

۱۵ - لویه جرگه گابل ۱۳۶۸ هجری ۱۹۸۹ میلادی

آخرین لویه جرگه در دوران حاکمیت حزب دموکراتیک خلق در بهار سال ۱۳۶۸ با فراخوان دکتر نجیب الله رئیس جمهور وقت افغانستان برای سه روز برگزار شد. این جرگه ۷۳۲ نفر عضو داشت و موضوع آن را آشتی ملی، مصالحه با مجاهدین و حل سیاسی مسأله افغانستان تشکیل می داد.

۱۶ - لویه جرگه هرات ۱۳۷۳ هجری ۱۹۹۴ میلادی

این جرگه از سوی اسماعیل خان والی هرات به راه افتاد و پنج روز ادامه داشت. بر خلاف شورای حل و عقد که بیشتر محتوای مذهبی داشت، جرگه هرات قید مذهبی نداشت و در آن از شخصیت های سیاسی و ملی افغانستان در خارج از کشور نیز دعوت شده بود. یکی از مهمترین چهره های برجسته این جرگه مرحوم دوکتور محمد یوسف، صدر اعظم سابق افغانستان بود.

۱۷ - لویه جرگه اضطراری ۱۳۸۱ هجری ۲۰۰۲ میلادی

لویه جرگه اضطراری، بر اساس توافقنامه بن به اشتراک ۱۶۰۰ تن در زیر خیمه بزرگ لویه جرگه واقع در ساحه پوهنخی پولی تخنیک در شهر کابل دایر گردید. این لویه جرگه با انتخاب حامد کرزی به عنوان رئیس اداره انتقالی و تصویب ساختار اساسی نظام جدید افغانستان، تحول اساسی و بزرگی را در حیات سیاسی این کشور وعده داد.

۱۸ - لویه جرگه تصویب قانون اساسی ۱۳۸۲ هجری ۲۰۰۳ میلادی

لویه جرگه تصویب قانون اساسی که اعضای آن به ۵۰۰ تن می رسید. این جرگه نیز در خیمه بزرگ لویه جرگه اضطراری در ساحه پولیتخنیک شهر کابل دایر شد و قانون اساسی سال ۱۳۸۲ جمهوری اسلامی افغانستان را به تصویب رسانید.

۱۹ - لویه جرگه یا لویه غنده طالبان

سه هزار عالم!! دین در خیمه لویه جرگه به کار خود آغاز کردید . اساساً طالبان برای کسب مشروعیت بین المللی در تلاش هستند و مشروعیت داخلی از نظر آن ها ضرورت نیست چون دین و حکومت اسلامیست و مردم افغانستان هم مسلمان تنها تلاش شان برای مشروعیت خارجی است در این جرگه زنان سهمی نداشتند زیرا مولوی حنفی؛ معاون رئیس الوزرای حکومت طالبان گفته بود که مردان به جای زنان در این اجلاس شرکت می کنند و آن ها خود شان از زنان هم نمایندگی می کند و برای حکومت هم شمول هم غیر از طالب و ملا کس دیگری دعوت نشده بود مولوی حبیب الله حقانی؛ رئیس جرگه علمای طالبان نیز گفت که نظام اسلامی برای مردم مخلصانه خدمت کند. به گفته او، منصب، معاش و دیگر مسائل مادی نباید برای آن ها هدف باشد. برادر طالبان کرزی که برای مشروعیت طالبان بسیار تلاش می کرد هم در این لویه غنده دعوت نشده بود جرگه بدون کدام نتیجه خاصی در کابل به پایان رسید